

LECTIO XXXVIII: Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΑΣΚΗΣΗ Ι

Εκφώνηση

Αναγνωρίστε τις παρακάτω χρονικές προτάσεις.

- i. Cum in venationibus eris, pugillares adporta. (μαθ. VIII)
- ii. Ubi in Italiā fuit, copias Romanorum profligavit. (μαθ. XI)
- iii. Ut domum rediit, filia ad eum cucurrit. (μαθ. XII)
- iv. Vix animum sollicitum somno dederat, cum repente apparuit species. (μαθ. XIV)
- v. Cum civitas bellum gerit, magistratus creantur. (μαθ. XV)
- vi. Postquam bovis vestigia vidit, gregem amovere coepit. (μαθ. XVIII)
- vii. Cum illa cubiculum intraverat, filium vivere simulabat. (μαθ. XXIII)
- viii. Cum lacrimae suae vincerent, egrediebatur. (μαθ. XXIII)
- ix. Cum Nasica ad Ennium venisset, ancilla dixit eum domi non esse. (μαθ. XXIV)
- x. Cum Africanus in Literno esset, praedones ad eum venerunt. (μαθ. XXXIV)

Λύση

- i. Η φράση “cum in venationibus eris” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον καθαρά χρονικό cum και εκφέρεται με οριστική μέλλοντα (eris). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το adporta, προστακτική ενεστώτα) εκφράζει το σύγχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το adporta.
- ii. Η φράση “Ubi in Italia fuit” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ubi και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (fuit). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το profligavit) εκφράζει το προτερόχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το profligavit.
- iii. Η φράση “Ut domum rediit” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ut και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (rediit). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το cucurrit) εκφράζει το προτερόχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το cucurrit.
- iv. Η φράση “cum repente apparuit species” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον αντίστροφο cum (το επίρρημα repente στη χρονική πρόταση βοηθά στον εντοπισμό του, όπως και το επίρρημα vix στην κύρια πρόταση). Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (apparuit) και εκφράζει το υστερόχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το dederat.

- v. Η φράση “ Cum civitas bellum gerit ” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον επαναληπτικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (*gerit*). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το *creantur*) εκφράζει το σύγχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *creantur*.
- vi. Η φράση “Postquam bonum vestigia vidit” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam* και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (*vidit*). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το *coepit*) εκφράζει το προτερόχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *coepit*.
- vii. Η φράση “cum illa cubiculum intraverat” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον επαναληπτικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με οριστική υπερσυντελικού (*intraverat*). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το *simulabat*) εκφράζει το προτερόχρονο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *simulabat*.
- viii. Η φράση “cum lacrimae suae vincerent” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*vincerent*). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το *egrediebatur*) εκφράζει το σύγχρονο (ιστορικός /διηγηματικός *cum* +υποτακτική παρατατικού = για πράξη σύγχρονη). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *egrediebatur*.
- ix. Η φράση “cum Nasica ad Ennium venisset” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (*venisset*). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το *dixit*) εκφράζει το προτερόχρονο (ιστορικός /διηγηματικός *cum* + υποτακτική υπερσυντελικού = για πράξη προτερόχρονη). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *dixit*.
- x. Η φράση “cum Africanus in Literno esset” είναι δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*esset*). Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την κύρια με ρήμα το *venerunt*) εκφράζει το σύγχρονο (ιστορικός /διηγηματικός *cum* +υποτακτική παρατατικού = για πράξη σύγχρονη). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *venerunt*.

ΑΣΚΗΣΗ II

Εκφώνηση

Να συμπληρωθεί ο σωστός ρηματικός τύπος:

Dum Curius....., legati Samnitium venerunt. (ceno)

Legati expectaverunt, dum Curius aliquid (dico)

Dum Curius....., divitias contempsit. (vivus sum)

Λύση

Dum Curius **cenat**, legati Samnitium venerunt .

(cenat: οριστική ενεστώτα. Δηλώνει τη συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας).

Legati expectaverunt, dum Curius aliquid **dixit** ή **diceret**.

(dixit: οριστική για να δηλωθεί το πραγματικό γεγονός ή diceret: υποτακτική για να δηλωθεί η προσδοκία).

Dum Curius **vivus erat**, divitias contempsit.

(παράλληλη διάρκεια)

ΑΣΚΗΣΗ III

Εκφώνηση

Να μεταφραστούν στα λατινικά οι προτάσεις:

Ενώ κάθόνταν, ακούστηκε μία φωνή.

Όσο αναπνέω, ελπίζω.

Λύση

Dum sedent, vox audita est. (συνεχιζόμενη πράξη στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας)

Dum spiro, spero. (παράλληλη διάρκεια)

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΑΣΚΗΣΗ Ι

Εκφώνηση

Να γραφεί ό,τι ζητείται για τους ακόλουθους ρηματικούς τύπους:

- i. **petit:** Β' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου
- ii. **fecit:** Β' πληθυντικό υποτακτικής παθητικού παρατατικού
- iii. **persedebat:** γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου
- iv. **expectabat:** α' ενικό υποτακτικής ενεργητικού ενεστώτα
- v. **audiretur:** αφαιρετική σουπίνου
- vi. **dixit:** τα 3 γένη του γερονδιακού
- vii. **cedo:** γ' πληθυντικό οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα στην ενεργητική φωνή
- viii. **confirmavit:** απαρέμφατο ενεργητικού παρακειμένου
- ix. **vixit:** γ' ενικό υποτακτικής υπερσυντελικού στη φωνή που βρίσκεται
- x. **duxit:** γ' πληθυντικό οριστικής παθητικού ενεστώτα

Λύση

- i. petit: peti(vi)sti
- ii. fecit: fieretis
- iii. persedebat: persedit
- iv. expectabat: expectem
- v. audiretur: auditu
- vi. dixit: dicendus, -a, -um
- vii. cedo: cesserint
- viii. confirmavit: confirmavisse
- ix. vixit: vixisset
- x. duxit: ducuntur

ΑΣΚΗΣΗ II

Εκφώνηση

Να γραφεί ό,τι ζητείται για τους ακόλουθους ονοματικούς τύπους:

- i. **more:** γενική ενικού
- ii. **omen:** δοτική ενικού
- iii. **prisco:** αιτιατική ενικού στον θετικό βαθμό του θηλυκού γένους
- iv. **filia:** αφαιρετική πληθυντικού
- v. **longa:** αφαιρετική ενικού στον συγκριτικό βαθμό του ιδίου γένους.
- vi. **sibi:** αφαιρετική πληθυντικού του α' προσώπου
- vii. **sede:** γενική πληθυντικού
- viii. **ipsa:** αιτιατική πληθυντικού στο αρσενικό γένος
- ix. **res:** δοτική πληθυντικού
- x. **matrimonium:** γενική ενικού

Λύση

- i. more: moris
- ii. omen: omini
- iii. prisco: priscam
- iv. filia: filiis & filiabus
- v. longa: longiore
- vi. sibi: (a) nobis
- vii. sede: sedum
- viii. ipsa: ipsos
- ix. res: rebus
- x. matrimonium: matrimonii/-i

ΑΣΚΗΣΗ III

Εκφώνηση

longa, libenter, multum: να γίνει παραθετική αντικατάσταση των τύπων.

Λύση

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Υπερθετικός βαθμός
longa	longiore	longissima
libenter	libentius	libentissime
multum	plus	plurimum

ΑΣΚΗΣΗ IV

Εκφώνηση

Να σχολιαστούν συντακτικά όλες οι αφαιρετικές του κειμένου 38.

Λύση

more: αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα petit.

nocte: τοπική αφαιρετική του χρόνου στο ρήμα persedebat.

mora: οργανική αφαιρετική του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου. Συνάπτεται με το fessa.

loco: αφαιρετική της απομάκρυνσης ή του χωρισμού (αντικείμενο) στο ρήμα cederet.

sede: αφαιρετική της απομάκρυνσης ή του χωρισμού (αντικείμενο) στο ρήμα cedo.

paulo: οργανική αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς στο επίρρημα post.

ΑΣΚΗΣΗ Ι

Εκφώνηση

Να σχολιαστούν συντακτικά οι χρονικές προτάσεις του κειμένου 38.

Λύση

- i. **dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis:** δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το fecit. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (petit: ιστορικός ενεστώτας), διότι η πράξη ενδιαφέρει μόνο από καθαρά χρονική άποψη. Πιο συγκεκριμένα εκφράζει σε σχέση με την πρόταση την οποία προσδιορίζει το σύγχρονο στο παρελθόν και μάλιστα τη συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας πρότασης. (Έχουμε λατινισμό, αφού γίνεται χρήση της σύνταξης dum+οριστική ενεστώτα, που στα νέα ελληνικά μεταφράζεται με οριστική χρόνου παρατατικού).
- ii. **dum aliqua vox congruens proposito audiretur:** δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το exspectabat. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με υποτακτική χρόνου παρατατικού (audiretur), διότι η πράξη δεν ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη, αλλά περιγράφεται ως προσδοκία ή επιδίωξη. Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.
- iii. **dum vixit:** δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας αναφορικής με ρήμα το amavit. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (vixit: οριστική παρακειμένου), διότι ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη. Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την αναφορική δευτερεύουσα) εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν και μάλιστα την παράλληλη διάρκεια.

ΑΣΚΗΣΗ II

Εκφώνηση

ut sibi... cederet:

α. η παραπάνω δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση να αναγνωριστεί συντακτικά.

Λύση

α. **ut sibi paulisper loco cederet:** δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα της κύριας πρότασης, το *rogavit*. Εισάγεται με τον βουλητικό σύνδεσμο *ut*, διότι είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της δηλώνει απλώς κάτι το επιθυμητό και χρόνου παρατατικού (*cederet*), διότι εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (*rogavit*) που είναι ιστορικού χρόνου και αναφέρεται στο παρελθόν. Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, καθώς η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της. (Συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

ΑΣΚΗΣΗ III

Εκφώνηση

Να σημειώσετε Χ στο σωστό ή το λάθος επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

a. Ο τύπος filiae είναι γενική ενικού.	☐
b. Η ονομαστική ενικού του sacello είναι sacellum.	☐
c. Το ίδιο πρόσωπο του persedebat στην οριστική του παρακειμένου είναι persessit.	☐
d. Η γενική πληθυντικού του nocte είναι noctium.	☐
e. Η αφαιρετική πληθυντικού του aliqua είναι aliquis.	☐
f. Η γενική πληθυντικού του sede είναι sedum.	☐
g. Η ίδια πτώση στο αρσενικό γένος για το Hoc είναι Hic.	☐
h. Το απαρέμφατο μέλλοντα του mortua est είναι morituram esse.	☐
i. Το Β ενικό της προστακτικής ενεστώτα του vixit είναι vince.	☐

Λύση

a Λ, b Σ, c Λ, d Σ, e Λ, f Σ, g Λ, h Σ, i Λ

ΑΣΚΗΣΗ IV

Εκφώνηση

Να διαγράψετε στις παρακάτω προτάσεις το σκέλος που περιέχει λάθος.

- α) Το quodam είναι επιθετικός προσδιορισμός στο nocte ή στο sacello.
β) Το standi λειτουργεί ως γενική αντικειμενική (συμπλήρωμα) στο fessa ή στο mora.
γ) Το dictum είναι υποκείμενο ή αντικείμενο στο confirmavit.
δ) Το post είναι πρόθεση ή επίρρημα.
ε) Η πρόταση dum vixit εκφράζει το σύγχρονο ή το προτερόχρονο.

Λύση

α) στο nocte, β) στο fessa, γ) υποκείμενο, δ) πρόθεση, ε) το προτερόχρονο

ΑΣΚΗΣΗ V

Εκφώνηση

α) Caecilia, uxor Metelli, dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis, ipsa fecit omen.

β) Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum vixit, multum amavit.

Να ξαναγράψετε τις παραπάνω περιόδους συμπύσσοντας τις χρονικές προτάσεις σε μετοχές.

Λύση

α) Caecilia, uxor Metelli, more prisco omen nuptiale petens filiae sororis, ipsa fecit omen.

β) Nam mortua est Caecilia, quam viventem Metellus multum amavit.

ΑΣΚΗΣΗ VI

Εκφώνηση

Στις παρακάτω προτάσεις να τρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική:

α) Hoc dictum paulo post res ipsa confirmavit.

β) Postea is puellam in matrimonium duxit.

Λύση

α) Hoc dictum paulo post re ipsā confirmatum est.

β) Postea ab eo puella in matrimonium ducta est.

ΑΣΚΗΣΗ VII

Εκφώνηση

Mortua est Caecilia; postea is puellam in matrimonium duxit:

- a) Να ξαναγράψετε τις δυο προτάσεις σε μια περίοδο αφού τρέψετε την πρώτη πρόταση σε δευτερεύουσα χρονική εισαγόμενη με τον ιστορικό διηγηματικό cum, που να εκφράζει το προτερόχρονο.
- b) Να συμπτύξετε τη χρονική πρόταση που δημιουργήσατε σε χρονική μετοχή.

Λύση

a) Cum Caecilia mortua esset, is puellam in matrimonium duxit.

b) Caeciliā mortuā is puellam in matrimonium duxit.

ΑΣΚΗΣΗ VIII

Εκφώνηση

Στην παρακάτω πρόταση να τρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική:

Dum aliqua vox congruens proposito audiretur (ab illis).

Λύση

Dum illae aliquam vocem congruentem proposito audirent.

ΑΣΚΗΣΗ IX

Εκφώνηση

Cede mihi tua sede.

Να δηλωθεί απαγόρευση και με τους δυο τρόπους

Λύση

Noli cedere.

Ne cesseris.

ΑΣΚΗΣΗ X

Εκφώνηση

Στις παρακάτω προτάσεις να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. Τα παραθετικά του multum είναι:
α) plus-plurimum, β) magis -maxime, γ) plus-plurime, δ) magis-plurimum
2. Το β' ενικό της προστακτικής ενεστώτα του mortua est είναι:
α) more, β) moriere, γ) morie, δ) morere
3. Η αφαιρετική ενικού και η γενική πληθυντικού της μετοχής congruens θα είναι:
α) congruente-congruentium, β) congruente-congruentum, γ) congruenti-congruentium, δ) congruenti-congruentum
4. meā: ο αντίστοιχος τύπος στο β' πρόσωπο θα είναι:
α) vestrā, β) suā, γ) tuā, δ) nostrā

Λύση

1. α, 2. δ, 3. γ, 4. γ

ΑΣΚΗΣΗ XI

Εκφώνηση

Caecilia, uxor Metelli: να αναλύσετε την παράθεση σε δευτερεύουσα πρόταση.

Λύση

Caecilia, quae uxor Metelli erat.

ΑΣΚΗΣΗ XII

Εκφώνηση

Στις παρακάτω περιόδους να διορθώσετε τους ρηματικούς τύπους των χρονικών προτάσεων και να δικαιολογήσετε τις διορθώσεις σας:

1. Hannibal, postquam XIV annos in Italiam complevisset , in Africam rediit.
2. Vix animum somno dederat, cum repente specie horrenda apparuisset.
3. Cum (επαναληπτικός) civitas bellum gerat, magistratus creantur.
4. Claudius ab his morte multatus est, dum obvia turba eum miserabatur. (συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας πρότασης)
5. Ego cum(ιστορ. διηγ.) te quaerebam, ancillae tuae credidi.
6. Quotiescumque (επαναληπτικός) avis non responderet, sutor dicere solebat

Λύση

1. Hannibal, postquam XIV annos in Italiam complevit , in Africam rediit. [postquam και οριστική παρακειμένου]
2. Vix animum somno dederat, cum repente specie horrenda apparuit . [cum αντίστροφος και οριστική παρακειμένου]
3. Cum civitas bellum gerit, magistratus creantur. [cum επαναληπτικός και οριστική]
4. Claudius ab his morte multatus est, dum obvia turba eum miseratur. [dum και οριστική ενεστώτα]
5. Ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi. [cum ιστορ. διηγ. και υποτακτική παρατατικού για το σύγχρονο]
6. Quotiescumque avis non respondebat, sutor dicere solebat. [Quotiescumque=cum επαναληπτικός και οριστική]

Ημερομηνία τροποποίησης: 31/08/2018